

DİSİPLİN HUKUKUNDA TEKERRÜR VE TEKERRÜRE BAĞLANAN HUKUKİ SONUÇLAR ÜZERİNE FARKLI BİR YAKLAŞIM

Dr. Abdullah UZ*

GİRİŞ

Bilindiği üzere, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 125 inci maddesinin ikinci fıkrasında, “*Disiplin cezası verilmesine sebep olmuş bir fiil veya halin cezaların özlük dosyasından silinmesine ilişkin süre içinde tekerrüründe bir derece ağır ceza uygulanır. Aynı derecede cezayı gerektiren fakat ayrı fiil veya haller nedeniyle verilen disiplin cezalarının üçüncü uygulamasında bir derece ağır ceza verilir.*” hükmüne yer verilmiştir¹. Bu çalışmada, ilgili düzenlemeyi lafzi ve amaçsal yoruma tabi tutarak doktrin ve yargı içtihatlarında ortaya konulan yaklaşımın aksine olacak şekilde tekerrür ve tekerrüre bağlanan hukuki sonuçlara yönelik önemli gördüğümüz ve uygulamaya ışık tutabileceğini düşündüğümüz bazı hukuki tespit ve değerlendirmelere yer verilecektir. Bu bağlamda öncelikle genel olarak tekerrür, kavramsal boyut ve hukuksal niteliği bakımından ele alınacak, bu bağlamda disiplin hukukuna bakan yönüyle yol gösterici olması amacıyla konunun ceza hukuku boyutuna da kısaca değinilecek; sonrasında da disiplin hukukunda tekerrür ve tekerrüre bağlanan hukuki sonuçlar ilgili mevzuat çerçevesinde incelenecektir.

---

* Yükseköğretim Kurulu Strateji Geliştirme Dairesi Başkanı

¹ 788 sayılı Memur Kanununun 27 nci maddesi “*Yirmi altıncı maddede zikrolunan cezalardan her birinin üç defa tekerrürü bir derece daha ağır cezayı müstelzimdir.*” hükmünü içermekteydi.

A. CEZA HUKUKU ANLAMINDA TEKERRÜR VE TEKERRÜRE BAĞLANAN HUKUKİ SONUÇLAR

Arapça “kerrere” kökünden türetilmiş olan “tekerrür”; “bir daha olma, bir daha vuku bulma, tekrarlanma” anlamına gelmektedir². Danıştay 12. Dairesinin Anayasa Mahkemesine yapmış olduğu 20.01.2010 tarihli itiraz başvurusunda tekerrür, bir defa suç işlendikten ve bu suçtan dolayı cezası kesinleştikten sonra, kanunun belirttiği sürelerde tekrar suç işlenmesi durumu olarak tanımlanmıştır³.

Bilindiği üzere ceza hukuku anlamında ceza, suçlunun kanunun yasakladığı bir hususa karşı itaatsizliği dolayısıyla çektirilen bir yaptırım olma niteliği taşımakta olup, söz konusu yaptırım, suçun ağırlığı ve suçlunun kusurluluğu ile orantılı olmaktadır. Suçlunun kusurluluğuna etki eden durumlardan birisi de tekerrür olarak karşımıza çıkmaktadır.

Benimsenen tekerrür sistemlerinin birbirinden farklı olması⁴ nedeniyle, ceza hukuku kavramı olarak tekerrürün tanımı üzerinde bir uzlaşmanın varlığından söz edilememektedir⁵. Gerçekten, tekerrür kurumunun esasını

² Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2005, s. 2172; **Demirbaş**, Timur, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2006, 4. B., s. 596; **Hafizoğulları**, Zeki, Cezanın Tayin Edilmesi, Ceza Hukuku El Kitabı, İstanbul 1989, 1. B., s. 478; **Gökçen**, Ahmet, “Türk Ceza Hukuku’nda Tekerrür”, Kamu Hukuku Arşivi Dergisi, Eylül 2003, s.129; **Üzülmez**, İlhan, “Suçta Tekerrür”, AÜEHFD, C. IV. S. 1-2 (2000), s. 297-319, http://hukuk.erzincan.edu.tr/dergi/makale/2000_1_15.pdf

³ Anayasa Mahkemesi Kararı, Esas Sayısı: 2010/23, Karar Sayısı: 2011/101, Karar Günü : 16.6.2011, R.G. Tarih-Sayı : 21.10.2011-28091.

⁴ **Gökkoyun**, Uğur, “Teori ve Uygulamada Tekerrür”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1996, s. 3; **Taşkın**, Ozan Ercan, “Tekerrür”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2002.

⁵ Ayrıntı için bkz. **Bayraklı**, Hasan Hüseyin-**Bozdağ**, Ahmet, “Türk Ceza Hukukunda ve Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür (Afyonkarahisar Örneği)”, Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi (C.X, S II, 2008), s. 375-396, http://www.iibfdergi.aku.edu.tr/pdf/10_2/19.pdf; **Taşdemir**, Kubilay, “Suçta Tekerrür ve Esasları”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 1990/3 s. 351-360, http://portal.ubap.org.tr/App_Themes/Dergi/1990-19903-1026.pdf

açıklayan sistemlerin tekerrürün tanımı üzerinde belirleyici olduğu ve yapılan tanımların benimsenen sisteme göre değiştiği söylenebilir⁶. Bu bağlamda, cezanın yetersizliği teorisini benimseyerek gerçek tekerrür sistemini kabul eden yazarlar, tekerrürün tanımını kesinleşen ilk suçun cezasının mutlaka infaz edilmiş olması gerektiği üzerine inşa ederken; kusurluluğun ağırlığı teorisini benimseyerek varsayılan (mefruz) tekerrür sistemini kabul eden yazarlar ise, tekerrürün tanımını ilk suçun cezasının kesinleşmesinin yeterli olacağı tezi üzerine inşa etmektedirler⁷.

Bir ceza hukuku kavramı olarak tekerrür, bir kişinin işlediği suçtan mahkûm olduktan sonra yeni bir veya daha fazla suç işlemesi veya önceki suçundan dolayı gerçekleşen cezalandırmadan sonra, yeni bir suç işlemesi durumu olarak tanımlanabilir⁸. Doktrinde genel olarak, 765 sayılı TCK.'nun getirmiş olduğu düzenleme göz önüne alınarak tekerrürün tanımı yapılmıştır. Buna göre; tekerrür, bir kimsenin daha evvel işlediği suçtan dolayı kesin surette mahkûm olduktan sonra, cezasını çektiği yahut cezasının düştüğü

---

⁶ Sistemler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **Dönmezer**, Sulhi-**Erman**, Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, C. III, 11. B., İstanbul 1994, s. 645 vd. **Tan**, Hadi, “Yine Tekerrür Meselesi”, AD. 1945/8; **Tan**, Hadi, “Tekerrür Hükümlerinin Tatbiki İçin Cezanın Çekilmiş Olması Şarttır”, AD. 1945/14, s. 336-345; **Bayramoğlu**, Reşad, “Tekerrürde Cezanın Çekilmiş Olması Şart mıdır, Değil midir?”, AD. 1944/ 12 s. 1002-1008; **Diril**, Ziya, “Tekerrür Hükümlerinin Tatbiki İçin Tekerrüre Esas Tutulan Cezanın Çektirilmiş Olması Şart mıdır?”, AD. 1945/3 s. 229-231; **Karaok**, Hasan, Teşebbüs, İştirak, İçtima ve Tekerrür Hükümlerinin Tatbikatı, Elazığ 1952, s. 141 vd.; **Aygün**, Nevzat, “TCK’da Tekerrür (81-83) ve Tecil (Sil-95)”, AD. 1987/6, s. 39-55; **Ardalı**, Çetin, “Tekerrürde Cezanın Çekilmiş Olması Şart Değil mi?” AD. 1944/12, s. 1009-1013; **Ardalı**, Çetin, “Müeccel Cezalarda İçtima ve Tekerrür”, AD. 1944/16, s. 505-508; **Ardalı**, Çetin, “Müeccel Cezalarda Tekerrür ve İçtima Hakkında Bir Tavzif ve Bir Dilek” AD. 1945/6, s. 577-582.

⁷ **Üzülmez**, İlhan, “Türk Hukukunda Tekerrür”, (Yüksek Lisans Tezi) Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1997, s. 4; **Bayraklı-Bozdağ**, s. 378 vd.

⁸ Türk Hukuk Lügatı, TDK. 3. B. 1991, s. 331; **Dönmezer-Erman**, C. III, 11. B., İstanbul 1994, s. 125; **Erem**, Faruk-**Danışman**, Ahmet-**Artuk**, Mehmet Emin, Ceza Hukuku, -Genel Hükümler, C. II, 14. B., Ankara 1997, s. 618.

tarihten itibaren kanunen belirli olan süre içinde yeniden suç işlemesidir⁹. Ancak, doktrinde tekerrür için farklı tanım yapan yazarlar da vardır. Netice itibariyle tekerrür, bir kimsenin bir suçtan dolayı kesin surette mahkûm olup, bu mahkûmiyetten veya bu mahkûmiyet sonucu gerçekleşen cezalandırılmadan kısmî veya tam infazdan, yahut da bu cezanın düşmesinden sonra, kanunda öngörülen süreler içinde yeniden bir suç işlemesi olarak tanımlanabilir.

Görüldüğü üzere tekerrür, daha önceden işlemiş olduğu bir suçtan dolayı kesin bir hükümlerle mahkûm olmuş bir kimsenin, bu mahkûmiyetin kesinleşmesinden sonra kanunda öngörülen süre geçmeden yeni bir suç işlemesi halidir¹⁰. Burada ikinci suçu işleyen şahsa *mükerrir* denir. Mükerririn karşıtı, *ilk suçlu* terimidir. Kişilerin ilk kez suç işledikten sonra, iki veya daha fazla suç işlemelerinin birçok sebepleri bulunmaktadır. Bu sebepler özel ve genel olarak ikiye ayrılabilir. Suçluluğun sebeplerinden olan sefalet, serserilik vb. gibi durumlar aynı zamanda tekerrürün genel sebeplerini oluştururlar. Bunların yanında, cezaevlerinin durumu, suçluların tam olarak ıslah edilememeleri, cezaevinden çıkan kişilerin sosyal hayata karışmakta zorluk çekmeleri, cezaevinden sonra mahkûmlara psikolojik, sosyal ve ekonomik yardımların yapılamaması gibi nedenler ise, tekerrürün özel sebepleri arasında sayılabilir¹¹.

Aslında, suç işleyen kişilerin tekrar suç işlemelerinin önlenmesi, bu kişilerin topluma kazandırılarak sorumluluk bilincine sahip bir kişi olarak hayatlarını sürdürmeleri, amacı toplumun korunması, suç işleyen kişilerin topluma kazandırılması ile yeniden suç işlenmesinin önlenmesi ve suç

⁹ **Verdi**, Bahir, “Tekerrürü Cürüm I”, İÜHFM., S. VI, Sayı 39, İstanbul, s. 65; **Öztürk**, Bahri, Ceza Hukuku ve Emniyet Tedbirleri Hukuku, 3. B. Ankara 1994, s. 285; **Taner**, Tahir, Ceza Hukuku, -Umumi Kısım-, 3. B., İstanbul 1953, s. 484.

¹⁰ **Özbek**, Veli Özer, Yeni Türk Ceza Kanununun Anlamı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2006, s. 609; **Centel**, Nur-**Zafer**, Hamide-**Çakmut**, Özlem, Türk Ceza Hukukuna Giriş, 3. Bası, Beta Yayınevi, İstanbul 2005, s. 615.

¹¹ **Özbey**, Özcan, “Suçta Tekerrür ve Mükerrirlere Özgü Güvenlik Tedbirleri”, TBB Dergisi, Sayı 88, 2010, s. 55-56, http://portal.ubap.org.tr/App_Themes/Dergi/2010-88-592.pdf; **Gökçen**, 13.02.2008.

nedeniyle verilen zararın giderilmesi olarak belirtilebilecek ceza adalet sistemi için oldukça büyük önem taşımakta ve bu bağlamda son yıllarda dünyada üzerinde çalışılan önemli konuların başında “tekrar suç işleme” olgusu gelmektedir. Kişilerin “ilk kez suç işlemesi” veya “tekrar suç işlemesi” sadece hukuki bir konu olmayıp, psikoloji, sosyoloji ve diğer disiplinlerin üzerinde çalışması gereken ve birçok değişkene bağlı bir konudur¹².

Karşılaştırmalı bir inceleme yapıldığında, çağdaş ceza kanunlarında tekerrür müessesesine yer verildiği gözlenmektedir¹³. Tekerrür müessesesi ilk suç işleyen kimsenin şahsi ve sosyal durumuyla, bu suçu alışkanlık haline getiren, suç işlemesi süreklilik kazanan, üst üste suçlar işleyen kimselerin şahsi ve sosyal durumlarının aynı olmadığı, bunlar açısından farklılık olması gerektiği düşüncesinden ortaya çıkmıştır. Tekerrür müessesesinin lehinde olan hukukçular olduğu gibi, aleyhinde olan ceza hukukçuları da mevcuttur. Aleyhine olanların dayandığı en önemli dayanak, tekerrür uygulamasının - *non bis in idem*- bir suçtan tek bir ceza verilmesi ilkesine aykırı olduğu fikridir. Tekerrür fikrini savunanlar ise; ilk defa suç işleyen şahıslar sonuçlarını düşünmeden, tesadüfen suç işlemişlerdir, oysa mükerrirler suçun sonuçlarını daha önceden tecrübe etmişler, yaşamışlardır; buna rağmen bile bile bu suçu işlemişlerdir, ıslah da yetersiz kalmıştır, bu nedenle tekerrür müessesesine ihtiyaç vardır görüşünü savunmuşlardır¹⁴.

765 sayılı Kanun döneminde cezanın belirlenmesinde cezayı artırıcı bir hal olarak göz önünde tutulan ve daha önce bir suçtan mahkum olmuş bir kişinin, belli süreler içinde yeni bir suç işlemesini ifade eden tekerrür müessesesi 5237 sayılı TCK'nın yürürlüğe girmesiyle birlikte farklı bir

¹² **Kamer**, Vehbi Kadri, “Mükerrir Suçluluğa Sosyolojik Bakış”, Adalet Dergisi, Yıl:2013, Sayı:45, (s.1/16).

¹³ Tekerrürün tarihçesi ve mukayeseli hukuk açısından incelenmesi için bkz. **Artuk**, Mehmet Emin-**Gökçen**, Ahmet-**Yenidünya**, A. Caner, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 3. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2007, s. 1032 vd.; **Dönmezer-Erman**, 12. Bası, İstanbul 1999, s. 127 vd.

¹⁴ Bu husustaki görüşler için bkz. **Erem-Danışman-Artuk**, s. 618 vd; tekerrürün leh ve aleyhindeki görüşler için bkz. **Centel-Zafer-Çakmut**, Türk Ceza Hukukuna Giriş, 3. Bası, s. 616 vd.

rejime tabi tutulmuştur. Buna ilişkin açıklamalara geçmeden önce 765 sayılı Kanun dönemindeki tabi tutulduğu rejime kısaca değinilmesinin konuyu anlamada faydalı olacağı düşünülmektedir.

Gerek ilk defa suç işleyen bir kişinin ikincisini işlemesini engellemek, gerekse tehlikeli suçlulara karşı toplumu korumak amacı taşıması bakımından önemli olup 765 sayılı TCK.'nın I inci kitabının 8 inci babında 81-88 inci maddeler arasında “Cürümde Tekerrür” başlığı ile yer almıştır¹⁵. 765 sayılı Kanuna göre tekerrür, fiile yönelik bir hal olmadığı gibi; ikinci suçun ağırlaştırıcı sebebi de değildir. Sadece, ikinci suçun cezasının ağırlaştırılması neticesini doğuran, failin şahsına bağlı; diğer bir deyişle, ceza tayini sırasında dikkate alınacak cezayı ağırlaştırıcı özel bir unsurdur. Tekerrür kusurluluğu artıran bir sebeptir; zira failin yeniden suç işlemesi, önceki mahkûmiyetten ve çekmiş olduğu cezadan uslanmadığını, suç işlemekteki inat ve ısrarını, ahlâkî düşkünlüğünün fazlalığını göstermektedir. Bu nedenle, tekerrürden dolayı verilen ceza gerçek kusur cezasıdır. Ancak buradaki kusurluluk, tekerrüre vücut veren fiilin işlendiği sırada failde bulunması gereken ve suçun unsurlarından birini teşkil eden kusurluluk değildir. Failin sürdürdüğü yaşam tarzı itibariyle var olan kusurluluktur. Zira o, daha önce bir suçtan mahkûm olduğu halde, suç işleme ısrarını sürdürmüş, önceki mahkûmiyetin uyarıcı ihtarından ve cezalandırmanın husule getirdiği acı ve ıstıraptan ders almadığını, dolayısıyla ıslah olmaz bir kişiliğe sahip olduğunu göstermiştir¹⁶. Ayrıca tekerrür, suçun değil cezanın bir çeşit şiddet sebebi olduğu gibi, yeni suçun hukukî niteliğini değiştirmez, sadece cezanın ağırlaşması sonucunu doğurur¹⁷.

Yukarıda incelendiği üzere tekerrür müessesesi, 765 sayılı TCK'nın 81. ve devamı maddelerinde düzenlenmişti. 5237 sayılı TCK'nın yayımı ile birlikte, bu müessesenin eskisinden çok farklı olarak düzenlendiğini görmek-

¹⁵ **Üzülmez**, İlhan, Türk Hukukunda Tekerrür, İstanbul 1997, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s. 5 vd.; **Üzülmez**, İlhan, “Suçta Tekerrür”, AÜEHFD, C. IV. S. 1-2 (2000), s. 298 vd.

¹⁶ **Üzülmez**, s. 299.

¹⁷ **Erem**, Faruk, “Tekerrür Hakkındaki Kanun Hükümlerinin Tetkiki”, AÜHF., 1945/2-3, C. 11, s. 193-194.

teyiz. Gerçekten, Türk Ceza Hukukunda, 765 sayılı yasanın yürürlükte olduğu dönem ile 5237 sayılı yasanın yürürlükte olduğu dönemde tekerrür müessesesi ve buna bağlanan sonuçlar birbirinden farklılık arz etmekte olup, 5237 sayılı TCK'nın yürürlüğe girmesiyle birlikte ülkemizde tekerrür için yapılan tanımlar da değişmiştir¹⁸. 5237 sayılı TCK'nın tekerrüre ilişkin hükmünden hareketle, daha önce işlemiş olduğu bir suçtan dolayı cezaya hükmedilen ve cezası kesinleştikten sonra kanunun belirtmiş olduğu süreler içinde tekerrüre esas olacak yeni bir suç işleyen kişinin durumu olarak tanımlanabilecek tekerrür, ne tekerrüre esas alınan ilk suçun ne de işlenen ikinci suçun niteliğinden kaynaklandığı gibi, ikinci suçun nitelikli halini de oluşturmamaktadır¹⁹. Zira ceza hukuku anlamında tekerrür, suçtan ziyade suçlunun kişiliği ile ilgili olan bir husus olup, ilk suçun veya ikinci suçun niteliği üzerinde tekerrürün bir etkisi yoktur.

Gerek 5237 sayılı TCK'nın 58. maddesi, gerekse 5275 sayılı Kanun'un 108. maddesi ayrıntılı olarak incelendiğinde; tekerrür müessesinin kaldırılmadığı, nitelik değiştirdiği, önceden ceza hukuku müessesesi iken, güvenlik tedbiri niteliğini aldığı görülecektir²⁰. Dolayısıyla 5237 sayılı Kanun yürürlüğe girdikten sonra da hâkim, sanığın mükerrir olup olmadığı hususunu araştırarak ve mükerrir ise bu hususu kararda belirtilerek, infazın mükerrirlere özgü infaz rejimine göre yapılacağını, cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbirinin uygulanacağını kararında açıkça gösterecektir²¹. (5237 sayılı TCK m. 58/7.) Tekerrür müessesinin ceza hukuku kurumu mu, yoksa infaz hukuku kurumu mu olduğu hususu uzun süre tartışılmıştır. 5237

---

¹⁸ Daha fazla ayrıntı için bkz. **Artuk-Gökçen-Yenidünya**, s. 1030; **Centel-Zafer-Çakmut**, "Türk Ceza Hukukuna Giriş", Beta Yayınları, 4. B, İstanbul, Ekim 2006, s. 603; **Akın**, Engin, "Yeni Ceza Sistemine Göre Suçta Tekerrür", *Yaklaşım Dergisi*, S. 159, Mart 2006, s. 1; **Parlar**, Ali-**Hatipoğlu**, Muzaffer, "5237 Sayılı Türk Ceza Kanununun Yorumu", C.I, Ankara 2007, s. 524.

¹⁹ **Artuk-Gökçen-Yenidünya**, s. 1036.

²⁰ **Özbek**, Veli Özer, *Yeni Türk Ceza Kanununun Anlamı*, Seçkin Yayınevi, Ankara 2006, s. 610; **Özbey**, Özcan, "Suçta Tekerrür ve Mükerrirlere Özgü Güvenlik Tedbirleri", *TBB Dergisi*, Sayı 88, 2010, s. 57.

²¹ **Özbey**, s. 57-58.

sayılı TCK tekerrür müessesesini güvenlik tedbiri olarak kabul etmiştir²². Şu halde, tekerrürle ilgili 5237 sayılı Kanun'un getirdiği en büyük yenilik, bu müessesenin güvenlik tedbiri olarak düzenlenmesidir. Artık bu kurum infazda nazara alınacak bir kurumdur. 5237 sayılı Kanun'la "mükerririn sonraki işlemiş olduğu suçtan dolayı verilen cezadan belli oranda artırım yapılması" uygulamasına son verilmiş, mükerrirler için hem ayrı bir infaz rejimi düzenlenmiş, hem de denetimli serbestlik kurumunun uygulanması zorunlu hale getirilmiştir²³. 5237 sayılı Kanun'la, 765 sayılı TCK'da bulunan, tekerrür hükümlerinin uygulanması için "cezanın infaz edilmesi" şartı kaldırılmış, cezanın infaz edilmesi tekerrür süresinin başlaması için bir şart olarak öngörülmüş, tekerrür uygulaması için önceki cezanın kesinleşmiş olması yeterli sayılmıştır²⁴. 5237 sayılı Kanun'la, genel tekerrür özel tekerrür ayrımı da kaldırılmıştır²⁵.

B. DİSİPLİN HUKUKUNDA TEKERRÜR VE TEKERRÜRE BAĞLANAN HUKUKİ SONUÇLAR-DOKTRİN VE YARGI İÇTİHATLARI BAĞLAMINDA KONUNUN TESPİTİ

1. Öğretide Konuya İlişkin Yaklaşım

Disiplin hukuku bakımından tekerrür, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 125 inci maddesinde; "Disiplin cezası verilmesine sebep olmuş bir fiil veya halin cezaların sicilden silinmesine ilişkin süre içinde tekerrüründe bir derece ağır ceza uygulanır. Aynı derecede cezayı gerektiren fakat ayrı fiil veya haller nedeniyle verilen disiplin cezalarının üçüncü uygulamasında bir derece ağır ceza verilir." şeklinde düzenlenmiştir. Buna göre, disiplin cezası alan memurun disiplin cezasının sicilden silinmesine ilişkin

²² Özbey, s. 57-58. Tekerrürün mahiyeti ve hukuki niteliği konusunda bkz. Erem-Danışman-Artuk, s. 618 vd.; Üzülmüş, İlhan, "Suçta Tekerrür ve Özel Tehlikeli Suçlular", Hukuki Perspektifler Dergisi, S. 04, Ağustos 2005, s. 213.

²³ Şen, Ersan, Yeni Türk Ceza Kanunu'nun Yorumu, C. 1, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2006, s. 187.

²⁴ Donay, Süheyl, Türk Ceza Kanunu Şerhi, Beta Yayınevi, İstanbul 2007, s. 95.

²⁵ Özbey, s. 57-58.

süre içinde tekrar aynı mahiyette ve aynı cezayı gerektiren bir disiplin suçunu işlemesine disiplin suçlarında tekerrür denir²⁶.

Öğretide, 657 sayılı Yasanın 125 inci maddesinde belirtilen disiplin suçlarında tekerrür halinin; disiplin cezası verilmesine sebep olan bir fiil veya halin, aynı mahiyette ve aynı derecede cezayı gerektirir şekilde, cezaların sicilden silinmesine ilişkin süre içinde tekrar işlenmesi (özel tekerrür) ve aynı derecede cezayı gerektiren fakat ayrı fiil veya haller nedeniyle gerçekleşen tekerrür (genel tekerrür) hali olmak üzere iki kısımda düzenlendiğinden bahisle ikili bir ayrıma gidildiği gözlenmektedir. Söz konusu ayrıma göre

- 1- Aynı fiilin ikinci defa işlenmesi, özel tekerrürü
- 2- Aynı cezayı gerektiren farklı fiillerin üçüncü defa işlenmesi hali genel tekerrür oluşturmaktadır²⁷.

Aşağıda, öncelikle doktrinin bu konudaki genel yaklaşımı esas alınarak söz konusu ayrıma değinilecek, sonrasında da doktrinin ve yargı organlarının tekerrüre ilişkin ortaya koyduğu yaklaşımın hukuken doğru olup olmadığı üzerinde durulacaktır.

Bu bağlamda, bir fiil veya halin disiplin cezası uygulamasında özel tekerrür sayılabilmesi için:

- Memur önceden disiplin cezası almış olmalı,
- Daha önceki ile aynı mahiyette bir suç işlemiş olmalı,
- Önceki ceza kesinleşmiş olmalı²⁸,

²⁶ **Pınar**, İbrahim, 4483 Sayılı Kanuna Göre Memur Suçlarında İdari ve Adli Soruşturma Usulleri, Ankara 2003, s. 718; Ayrıca bkz. **Pınar**, İbrahim, Emsal İçtihatlarla Memurin Muhakemat Kanunu ve Disiplin Cezaları, Ankara 1980; **Pınar**, İbrahim, Devlet Memurları Kanunu Şerhi ve İlgili Mevzuat, Ankara 1999.

²⁷ **Aslan**, Zehreddin, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na Göre Disiplin Suç ve Cezaları, İstanbul 2001, s. 51-52; **Aygün**, Gökçen, Kademe İlerlemesinin Durdurulması Cezası, Gazi Üniversitesi SBE Kamu Hukuku Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2006; s. 99-109.

²⁸ Milli Eğitim Bakanlığı'nın 25/04/1983 tarihli ve 1983/92 sayılı Genelgesinin özel tekerrürü düzenleyen ikinci maddesinde "Disiplin cezalarının caydırıcılık etkisi

- Önceki cezanın sicilden silinmesi için gerekli süre geçmemiş olmalı²⁹.

Burada önceki suçla aynı mahiyette bir suçun işlenmesi şartına dikkat edilmelidir. Gerçekten, özel tekerrür olarak değerlendirilen tekerrür halinin gerçekleşmesi için önceki fiil veya hal ile daha sonra gerçekleşen fiil veya halin aynı nitelikte olması gerekmektedir. İşlenen suç öncekiyle aynı mahiyette değilse bu suç tekerrüre esas olamaz³⁰.

Bu arada, farklı disiplin cezalarını ilgilendiriyor olmasına rağmen bazı disiplin suçlarının benzerlik gösteriyor olması nedeniyle özel tekerrür uygulamasına gidildiği gözlenmektedir. Danıştay 3. Dairesinin, E.1982/1554, K.1982/922 sayılı 15.04.1982 tarihli kararında da belirtildiği üzere, farklı nitelikli cezayı gerektiren eylemler tekerrüre esas alınmaz. Nitekim söz konusu kararında Danıştay, kademe ilerlemesinin durdurulması cezasını gerektiren üç gün göreve gelmeme fiili ile aylıktan kesme cezasını gerektiren bir gün göreve gelmeme fiilini tekerrür uygulamasında aynı mahiyette fiiller olarak kabul etmemiştir. Benzer şekilde, kınama cezasını gerektiren görev sırasında amire hal ve hareketi ile saygısız davranmak (125/B-c) ile aylıktan kesme cezasını gerektiren görev sırasında amirine sözle saygısızlık etmek (125/C-e) fiillerinde olduğu gibi özürsüz olarak bir veya iki gün göreve gelmemek fiili ile özürsüz ve kesintisiz 3-9 gün göreve gelmemek fiili farklı fiiller olup, farklı disiplin cezaları ile cezalandırılmalarına karşın aynı fiilin tekerrürü kabul edilerek cezanın ağırlaştırılarak uygulanmasında hukuka uyarlık bulunmamaktadır.

Öte yandan, 657 sayılı yasanın 125 inci maddesinin 2 nci fıkrasında; aynı derecede cezayı gerektiren fakat ayrı fiil veya haller nedeniyle verilen

---

ancak cezanın uygulanması ile sağlanabileceğinden, aynı cezayı gerektiren aynı fiilin disiplin cezalarının sicilden silinmesi süresi içinde tekrarlanması halinde bir derece daha ağır cezanın verilebilmesi için bir önceki fiilin ceza kararına bağlanmış ve bu kararın uygulanmış olması şarttır.” İfadelerine yer verilmiştir.

²⁹ Disiplin cezasının sicilden silinmesini gerektiren süre geçtikten sonra aynı mahiyette suç işlenirse tekerrür hükmü uygulanmaz. Bunun gibi, tekerrür süresi içinde aynı cezayı gerektiren fakat başka bir suç işlenirse yine tekerrür hükmü uygulanmaz. Çünkü anılan maddede “disiplin cezası verilmesine sebep olan bir fiil veya hal” ifadesi kullanılmıştır. **Aygün**, s. 99-109.

³⁰ **Aygün**, s. 99-109.

disiplin cezalarının üçüncü uygulamasında bir derece ağır ceza verileceği belirtilerek, özel tekerrürden farklı olarak; farklı mahiyetteki fiiller sebebiyle ve farklı zamanlarda aynı cezanın iki kez alınması ve kesinleşmesi; daha sonra aynı cezayı gerektiren üçüncü bir fiilin işlenmesi hali olarak, genel tekerrür durumu düzenlenmiştir. Yasanın 125 inci maddesinde “özel tekerrür için ikinci fiilin cezaların sicilden silinmesine ilişkin süre içinde işlenmesi şartı arandığı halde genel tekerrür bakımından böyle bir şart aranmamıştır. Bu nedenle genel tekerrür uygulamasında herhangi bir süre söz konusu değildir.

Görüldüğü gibi bu son durumda ise, aynı derece cezayı gerektiren farklı fiiller söz konusu olup üçüncü defada bir derece ağır ceza verilir³¹. Aynı disiplin cezasının uygulanmasını gerektiren farklı fiillerin işlenmesi halinde, tekerrür hükümlerinin uygulanarak bir derece ağır cezanın verilebilmesi için;

- a- Aynı cezayı gerektiren farklı üç fiilin bulunması,
  - b- Önceki iki fiil hakkında ceza kararı verilmiş ve kararların uygulanmış olması
- gerekmektedir.

Şu halde doktrindeki genel yaklaşım esas alındığında, disiplin cezası verilmesine sebep olan bir fiil veya halin cezaların sicilden silinmesine ilişkin süre içinde, aynı mahiyette ve aynı cezayı gerektirir şekilde tekrar işlenmesi halinde özel tekerrür, aynı derecede cezayı gerektiren fakat ayrı fiil veya haller nedeniyle verilen disiplin cezalarının üçüncü uygulamasında ise genel tekerrür gerçekleşmiş olmaktadır. Bu bağlamda örneğin, Kanunun 125/B-h maddesine giren bir fiilin ilk cezanın kesinleşmesinden sonra cezaların sicilden silinmesine ilişkin süre içinde ikinci kez işlenmesi özel tekerrürü oluşturur ve bu ikinci ihlalden sonra kınama yerine, aylıktan kesme cezası uygulanırken; Kanunun 125/B-a ve 125/B-j maddelerine göre ayrı zamanlarda verilmiş ve kesinleşmiş kınama cezalarından sonra, aynı Kanunun 125/B-k maddesine uyan ve kınama cezasını gerektiren üçüncü bir

---

³¹ **Pınar**, İbrahim, 4483 Sayılı Kanuna Göre Memur Suçlarında İdari ve Adli Soruşturma Usulleri, Ankara 2003, s. 719; **Aygün**, s. 99-109.

fiilin işlenmesi halinde, kınama yerine bir üst ceza olan aylıktan kesme cezası uygulanabilecektir.

Bu arada, geçmiş sicillerin iyi olması veya başka hafifletici nedenlerle eyleme karşılık gelen ceza yerine, alt ceza uygulandığı durumlarda tekerrüre esas alınacak cezanın uygulanan ceza değil, eyleme karşılık gelen ceza olması gerekir. Zira 125/2 inci maddede tekerrüre ilişkin olarak, ceza verilmesine neden olmuş fiil veya halden söz edilmektedir. Alt ceza uygulamasında ise fiile ilişkin nedenler değil faile ilişkin nedenler göz önünde tutulmaktadır. Dolayısıyla alt ceza uygulandığı durumlarda tekerrür bakımından uygulanan alt ceza değil fiile uyan cezanın esas alınması yerinde bir uygulama olacaktır.”³². Nitekim, bu bağlamda vermiş olduğu bir kararında Danıştay, “...davacının dava konusu işlemde önce üç kez kınama cezası ile cezalandırıldığı, **bunlardan birinin 657 sayılı Yasanın 125/C-a maddesine bir alt ceza uygulanmak suretiyle verilmesi nedeniyle tekerrüre esas alınamayacağı(na)**”³³ hükmetmiştir.

2. Genel Olarak Tekerrüre İlişkin Yargı Organları ve Devlet Personel Başkanlığının Yaklaşımı

Danıştay’a göre, 657 sayılı yasanın 125 inci maddesinde, cezaların tekerrüründen değil, disiplin cezalarının verilmesine sebep olunmuş, fiil veya hallerin tekerrüründen bahsedildiğinden, söz konusu fiil ve haller nedeniyle verilen disiplin cezaları affedilmiş olsa bile ilgiliye tekerrür hükümlerinin uygulanması gerekir. Bu bağlamda Danıştay, “...**657 sayılı Yasanın yukarıda anılan 125. maddesindeki hükmünde “cezaların tekerrüründen” değil, disiplin cezalarının verilmesine sebep olmuş bir “fiil veya halin” tekerrürü halinden bahsedilmiş olup, bu nedenle söz konusu fiil ve haller mevcut iken, bu fiil ve haller nedeniyle verilen disiplin cezalarının affa uğramış olmasıyla ilgiliye tekerrür hükümlerinin uygulanamayacağı**

³² Disiplin Cezalarında Zamaşımı ve Tekerrür, www.muglasm.gov.tr:4815/subeler/disiplinhukuk/discezzamasimivetekerrur.pdf

³³ Danıştay Onikinci Daire, 23.2.2011 tarihli ve E:2008/5309, K:2011/920 sayılı kararı. (Danıştay Bilgi Bankası)

sonucuna varılmasına olanak bulunmamaktadır.” şeklinde kararlar vermektedir.³⁴

Öte yandan Danıştay’ın, “...davacının dava konusu işlemde önce üç kez kınama cezası ile cezalandırıldığı, **bunlardan birinin 657 sayılı Yasanın 125/C-a maddesine bir alt ceza uygulanmak suretiyle verilmesi nedeniyle tekerrüre esas alınamayacağı**”³⁵; başörtülü olarak derse giren öğrenciye kınama cezası verildikten sonra birden fazla tekerrürü halinde ancak bir üst ceza verilebileceği, fiilin her tekrarında daha üst ceza verilemeyeceği³⁶; tekerrür nedeniyle bir derece ağır ceza verilirken, işlenen suçun niteliği hangi cezayı gerektiriyorsa bu cezanın bir derece ağırlığının verilebileceği, yoksa her suç işlenişinde önceki cezanın bir üstü cezanın verilemeyeceği³⁷; tekerrürden dolayı aynı suçun her işlenmesinde daha üst ceza verilerek çıkarma cezası verilemeyeceği³⁸; daha önce disiplin cezası almış olduğu suçu tekrar işlemeyip başka bir disiplin suçu işlediği saptanan ilgiliye, tekerrür hükmü uygulanmak suretiyle bir üst ceza verilemeyeceği³⁹ yönünde kararları bulunmaktadır.

Yine Danıştay’a göre, **“yazılı metinden de anlaşılacağı gibi, anılan yasa hükmünde, disiplin dışı hareketlerin tekrarını önlemek amacıyla aynı disiplin cezasını gerektiren aynı disiplin suçunun tekrar işlenmesi halinde; söz konusu disiplin suçunun cezasının bir derece ağırlaştırılması öngörülmüştür...657 sayılı yasanın, aynı disiplin cezasını gerek-**

³⁴ Örneğin bkz. Danıştay Onikinci Daire E. 2000/3109, K.2000/3834, K.T. 08/11/2000. İlk derece mahkemesi olarak idare mahkemelerinin de bu yönde kararları bulunmaktadır, örneğin Konya 2. İdare Mahkemesi’nin 27.3.2008 günlü, E:2007/1273, K:2008/406 sayılı kararında 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 125. maddesinde cezaların tekerrüründen değil, cezaların verilmesine sebep olmuş fiil veya hallerin tekerrüründen bahsedildiği belirtilmiştir.

³⁵ Danıştay 12. Dairesi Başkanlığının 23.2.2011 tarihli ve E:2008/5309, K:2011/920 sayılı Kararı. (Danıştay Bilgi Bankası)

³⁶ Danıştay 8.D.Esas:1994/5932, Karar:1996/544 (Danıştay Bilgi Bankası)

³⁷ Danıştay 8.D.Esas:1993/1293, Karar:1994/680 (Danıştay Bilgi Bankası)

³⁸ Danıştay 8.D.Esas:1994/162, Karar:1994/1579 (Danıştay Bilgi Bankası)

³⁹ Danıştay 10.D.Esas:1988 /1946, Karar:1990 /720 (Danıştay Bilgi Bankası)

tiren aynı disiplin suçunun işlenmesi halinde uygulanabilecek 125 nci maddesinin anılan hükmüne göre söz konusu cezanın bir kez daha ağırlaştırılmayacağı açık bulunmaktadır.”⁴⁰.

657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 125 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “tekerrür” hükmünün uygulanmasında disiplin cezasına konu fiilin mi, yoksa fiil karşılığı hafifletilerek verilen cezanın mı esas alınacağına ilişkin vermiş olduğu görüşünde Devlet Personel Başkanlığı;

“657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 125 inci maddesinde, Devlet memurlarına verilecek disiplin cezalarının neler olduğu belirtilmiş ve bu disiplin cezalarının verilmesini gerektiren fiil ve haller sayılmış bulunmaktadır.

Ayrıca, 657 sayılı Kanunun 125 inci maddesinin ikinci, üçüncü ve beşinci fıkralarında “Disiplin cezası verilmesine sebep olmuş bir fiil veya halin cezaların sicilden silinmesine ilişkin süre içinde tekerrüründe bir derece ağır ceza uygulanır. Aynı derecede cezayı gerektiren fakat ayrı fiil veya haller nedeniyle verilen disiplin cezalarının üçüncü uygulamasında bir derece ağır ceza verilir.” “Geçmiş hizmetleri sırasındaki çalışmalarını olumlu olan ve iyi veya çok iyi derecede sicil alan memurlar için verilecek cezalarda bir derece hafif olanı uygulanabilir.”

“Öğrenim durumları nedeniyle yükselebilecekleri kadroların son kademelerinde bulunan Devlet memurlarının, kademe ilerlemesinin durdurulması cezasının verilmesini gerektiren hallerde, brüt aylıklarının 1/4’ü 1/2’si kesilir ve tekerrüründe görevlerine son verilir.” denilmiştir.

“Bu hükümlerden de anlaşılacağı üzere, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununda, disipline konu fiil veya hallerin ağırlık derecelerine göre hangileri için hangi disiplin cezasının verileceği, verilen disiplin cezasının hangi hallerde bir derece hafif olanının uygulanacağı ve disiplin cezası verilmesine sebep olmuş fiil veya halin ikinci uygulaması ile aynı derecede disiplin cezası gerektiren farklı fiil veya halin üçüncü uygulamasında fiil veya hal için öngörülen disiplin cezasının bir derece ağır olanın uygulanması yoluna gidileceği açıkça belirtilmiştir.

⁴⁰ D. 10.Daire E. 1988/1946 K. 1990/720 (Danıştay Bilgi Bankası)

Bu çerçevede, Devlet memurları hakkındaki disiplin hükümlerine ilişkin tekerrürde, işlenen fiil veya halin esas alınmasının gerekeceği; ilgililerin geçmiş hizmetleri sırasındaki çalışmalarının göz önünde bulundurulması neticesinde uygulanan bir alt cezanın esas alınmayacağı değerlendirilmektedir.

Ancak, öğrenim durumları nedeniyle yükselebilecekleri derecenin son kademesinde bulunan Devlet memurlarından kademe ilerlemesinin durdurulması cezası almış olanlardan ikinci kez aynı cezayı gerektiren fiil veya halleri işleyenlerin görevlerine son verilmesi uygulamasında ise hangi fiil veya hale dayalı olursa olsun, verilen kademe ilerlemesinin durdurulması cezası tekerrürü oluşturmaktadır.” ifadelerine yer vermiştir⁴¹.

Öte yandan, kademe ilerlemesinin durdurulması cezası ile tecziye edilmiş bulunan bir memurun; cezaların sicilden silinmesine ilişkin süre içerisinde aynı fiili bir kez daha işlemiş olması durumunda yapılacak işlem hakkında görüş talebini değerlendiren Devlet Personel Başkanlığı,

“...kademe ilerlemesinin durdurulması cezasının memurun bağlı olduğu kurumdaki disiplin kurulunun kararı alındıktan sonra atamaya yetkili amir tarafından verilecek olması; yüksek disiplin kurullarının görevleri arasında kademe ilerlemesinin durdurulması cezası verilmesine ilişkin bir hususun yer almaması; **ayrıca aynı fiil veya halin tekerrüründe fiile ilişkin cezanın değişmeyeceği ancak uygulamanın bir ağır ceza yönünde olacağı;** kademe ilerlemesinin durdurulması cezasının uygulanmasının atamaya yetkili amir tarafından sağlanacak olması ile disiplin kurulu ve yüksek disiplin kurulunun teklif edilen cezayı kabul veya reddetme dışında bir ceza tayinine yetkisinin bulunmaması ve memuriyetten çıkarma cezasının ancak yüksek disiplin kurulunca verilebilecek olması karşısında, **kademe ilerlemesinin durdurulması cezası verilmesine sebep olmuş fiil veya halin cezaların sicilden silinmesine ilişkin süre içinde tekerrürü halinde, fiile karşılık gelen cezanın disiplin kuruluna teklif edilmesi, disiplin kurulunun teklif edilen kademe ilerlemesinin durdurulması cezasını**

⁴¹ DPB, 17 sayılı bülten, 45. Sayfa, 22 Eylül 1999.

kabul etmesi halinde de, ilgili hakkında 657 sayılı Kanunun 125 inci maddesinin ikinci fıkrası hükümleri çerçevesinde işlem yapılabilmesi bakımından, konunun yüksek disiplin kuruluna intikal ettirilmesi ve yüksek disiplin kurulunun kararı çerçevesinde memuriyetine son verilmesi gerektiği mütalaa edilmektedir.” şeklinde görüş bildirmiştir⁴².

C. DİSİPLİN HUKUKUNDA TEKERRÜR VE TEKERRÜRE BAĞLANAN HUKUKİ SONUÇLAR ÜZERİNE BAZI TESPİT VE DEĞERLENDİRMELER

Lafzi açıdan 657 sayılı Kanunun 125 inci maddesinin tekerrüre ilişkin söz konusu hükmüne bakıldığında, tekerrürden söz edilebilmesi için öncelikle “*Disiplin cezası verilmesine sebep olmuş bir fiil veya halin*” varlığı aranmaktadır. Daha açık bir ifade ile, disiplin cezasını gerektiren her hangi bir fiilden değil, disiplin cezasına bağlanmış bir disipline aykırı fiil veya durumdan bahsedilmektedir. Dolayısıyla disiplin cezasını gerektirmekle birlikte, soruşturma konusu yapılmamış, soruşturma konusu yapılmakla birlikte henüz bir disiplin cezasına bağlanmamış ya da zamanaşımı ya da af gibi disiplin cezası verilmesine engel bir durumun mevcut olması nedeniyle her hangi bir disiplin cezasına bağlanmamış disipline aykırı fiillerin tekerrüre esas alınamayacağı söylenebilir. Zira kanun koyucu her hangi bir disipline aykırı fiili tekerrüre esas almak isteseydi, maddedeki “Disiplin cezası verilmesine sebep olmuş” ibaresini kullanmak yerine, “Disiplin cezasını gerektiren” ibaresini kullanırdı. Şu halde, ilgili fiil veya halin tekerrüre esas alınabilmesi için, bir disiplin cezasına bağlanması gerekmektedir.

Aslında, olması gereken hukuk bakımından, bir fiilin disiplin cezasına bağlanmış olup olmamasından bağımsız bir şekilde, disipline aykırılığı esas alınarak tekerrür hükmünün işletilebilmesi gerekmele birlikte, kanun koyucunun açık tercihi karşısında buna ilişkin değerlendirmelerin pozitif hukuk bakımından bir anlamı olmayacağı düşünülmektedir.

Diğer taraftan, ilgili düzenlemedeki “*Disiplin cezası verilmesine sebep olmuş bir fiil veya halin cezaların özlük dosyasından silinmesine ilişkin süre*

⁴² 15 sayılı bülten, 29. Sayfa, 30 Eylül 1998.

“içinde tekerrüründe bir derece ağır ceza uygulanır.” hükmü uyarınca fiilin “cezaların özlük dosyasından silinmesine ilişkin süre içinde” tekrar işlenmesi gerekir ki bir tekerrürden söz edilebilsin. Burada cezaların özlük dosyasından silinme süreleri üzerinde kısaca durulabilir. 657 sayılı Kanunun “Disiplin cezalarının bir süre sonra özlük dosyasından silinmesi” kenar başlıklı 133 üncü maddesine göre, “*Disiplin cezaları memurun özlük dosyasına işlenir. Devlet memurluğundan çıkarma cezasından başka bir disiplin cezasına çarptırılmış olan memur uyarma ve kınama cezalarının uygulanmasından 5 sene, diğer cezaların uygulanmasından 10 sene sonra atamaya yetkili amire başvurarak, verilmiş olan cezalarının özlük dosyasından silinmesini isteyebilir...*”

Görüldüğü üzere, uyarma ve kınama cezaları için uygulanma tarihinden itibaren 5 yıl; (Devlet memurluğundan çıkarma cezası hariç) diğer cezaların uygulanmasından itibaren 10 yıl içinde, koşulları gerçekleşmesi halinde disiplin cezasının özlük dosyasından silinmesi mümkün olabilmektedir. Dolayısıyla bu süreler içerisinde aynı fiilin tekrar işlenmesi (zamanaşımı süresi içerisinde olmak kaydıyla fiile ilişkin disiplin soruşturması açılıp ceza verilmesi bu sürelerden sonra da söz konusu olabilir) halinde tekerrür hükümleri uygulanacaktır.

Öte yandan ilgili düzenlemedeki “*Disiplin cezası verilmesine sebep olmuş bir fiil veya halin cezaların özlük dosyasından silinmesine ilişkin süre içinde tekerrüründe bir derece ağır ceza uygulanır.*” hükmündeki, “**bir derece ağır ceza uygulanır**” ibaresinin hukuki anlamı ve sonuçları üzerinde durulması gerekir. Bu kapsamda, 125 inci maddenin ilgili fıkrasının devamında yer alan “*Aynı derecede cezayı gerektiren fakat ayrı fiil veya haller nedeniyle verilen disiplin cezalarının üçüncü uygulamasında bir derece ağır ceza verilir.*” hükmü yol gösterici olabilecektir. Gerçekten, ilgili düzenlemenin bu son kısmında “*bir derece ağır ceza verilir.*” ibaresine yer verilmiştir.

Bu noktada, “**bir derece ağır ceza uygulanır**” ibaresi ile “**bir derece ağır ceza verilir**” ibareleri arasında, hukuki sonuçları bakımından her hangi bir fark olup olmadığı hususu önem kazanmaktadır. Burada daha kısa sonuca ulaşılabilmesi için ibareleri daha da daraltıp şu soruyu sormak mümkündür:

Acaba 657 sayılı Kanuna göre, “ceza verilmesi” ile “cezanın uygulanması” aynı anlama mı gelmektedir? Buna verilecek cevabın ortaya konulmasında 657 sayılı Kanununun lafzı ve kullanılan terimler ile sistematığı ve mantığı yol gösterici olacaktır.

Ancak cezanın verilmesi ile cezanın uygulanması arasındaki farklılığa değinilmeden önce, “*Aynı derecede cezayı gerektiren fakat ayrı fiil veya haller nedeniyle verilen disiplin cezalarının üçüncü uygulamasında bir derece ağır ceza verilir.*” hükmünün genel olarak üzerinde durulması gerekir. Burada aynı disiplin cezasını gerektirmekle birlikte, farklı fiil veya haller nedeniyle birden fazla disiplin cezasının verilmesi ve bu cezaların üçüncü defa uygulanmasında bir derece ağır olan disiplin cezasının verilmesi söz konusudur. Dolayısıyla bu son durumda, aynı fiilin tekrerründen söz edilemeyecek olup, farklı fiiller nedeniyle aynı cezanın üçüncü defa uygulanmasında bir derece ağır olanı verilecektir.

657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 125 inci maddesinin ikinci fıkrasındaki düzenlemeye tekrar dönülecek olursa, “*Disiplin cezası verilmesine sebep olmuş bir fiil veya halin cezaların özlük dosyasından silinmesine ilişkin süre içinde tekrerründe bir derece ağır ceza uygulanır. Aynı derecede cezayı gerektiren fakat ayrı fiil veya haller nedeniyle verilen disiplin cezalarının üçüncü uygulamasında bir derece ağır ceza verilir.*” hükmündeki farklı ibarelerin hukuki anlam ve sonuçları üzerinde durulabilir. Acaba burada lafzen farklı ibareler kullanılmakla birlikte, aynı hukuki anlama gelecek şekilde bir hüküm getirilmek istendiği, ancak yasama organının yasa yapma tekniği ve terminolojisini kullanırken kendinden beklenen özeni göstermediği, daha genel bir ifade ile abesle istigal ettiği söylenebilir mi? Yoksa gerçekten, cezanın verilmesi ile cezanın uygulanması, hukuki anlam ve sonuçları bakımından farklı şeyler midir?

Bu konuda, 657 sayılı Kanununun disipline ilişkin farklı maddelerinin lafzı yol gösterici olabileceği gibi, aynı Kanununun 125 inci maddesine ilişkin Milli Güvenlik Konseyi görüşme tutanakları da fikir verebilir.

Görüldüğü üzere, dipnotta⁴³ yer verilen 657 sayılı Kanunun farklı maddelerinde bazen “cezanın verilmesi”, bazen de “cezanın uygulanması”

⁴³ *Disiplin amiri ve disiplin cezaları:*

Madde 124 –Disiplin amirleri; kurumların kuruluş ve görev özellikleri dikkate alınarak Devlet Personel Başkanlığı'nın görüşüne dayanılarak özel yönetmeliklerinde tayin ve tesbit edilecek amirlerdir.

*Kamu hizmetlerinin gereği gibi yürütülmesini sağlamak amacı ile kanunların, tüzüklerin ve yönetmeliklerin Devlet memuru olarak emrettiği ödevleri yurt içinde veya dışında yerine getirmeyenlere, uyulmasını zorunlu kıldığı hususları yapmayanlara, yasakladığı işleri yapanlara durumun niteliğine ve ağırlık derecesine göre 125 inci maddede sıralanan **disiplin cezalarından birisi verilir.***

Disiplin cezalarının çeşitleri ile ceza uygulanacak fiil ve haller:

*Madde 125 – Devlet memurlarına **verilecek disiplin cezaları** ile her bir disiplin cezasını gerektiren fiil ve haller şunlardır...*

Disiplin cezası vermeye yetkili amir ve kurullar:

*Madde 126 – Uyarma, kınama ve aylıktan kesme cezaları disiplin amirleri tarafından; kademe ilerlemesinin durdurulması cezası, memurun bağlı olduğu kurumdaki disiplin kurulunun kararı alındıktan sonra, atamaya yetkili amirler il disiplin kurullarının kararlarına dayanan hallerde Valiler tarafından **verilir.***

*Devlet memurluğundan çıkarma cezası amirlerin bu yoldaki isteği üzerine, memurun bağlı bulunduğu kurumun yüksek disiplin kurulu kararı ile **verilir.***

*Disiplin kurulu ve yüksek disiplin kurulunun ayrı bir ceza tayinine yetkisi yoktur, cezayı kabul veya reddeder. Ret halinde atamaya yetkili amirler 15 gün içinde başka bir **disiplin cezası vermekte** serbesttirler.*

*Özel kanunların **disiplin cezası vermeye** yetkili amir ve kurullarla ilgili hükümleri saklıdır.*

Zamanaşımı:

Madde 127 – Bu Kanunun 125 inci maddesinde sayılan fiil ve halleri işleyenler hakkında, bu fiil ve hallerin işlendiğinin öğrenildiği tarihten itibaren;

a) Uyarma, kınama, aylıktan kesme ve kademe ilerlemesinin durdurulması cezalarında bir ay içinde disiplin soruşturmasına,

b) Memurluktan çıkarma cezasında altı ay içinde disiplin kovuşturmasına,

Başlanmadığı takdirde disiplin cezası verme yetkisi zamanaşımına uğrar.

*Disiplin cezasını gerektiren fiil ve hallerin işlendiği tarihten itibaren nihayet iki yıl içinde **disiplin cezası verilmediği takdirde** ceza verme yetkisi zamanaşımına uğrar.*

Karar süresi:

*Madde 128 –Disiplin amirleri uyarma, kınama ve aylıktan kesme cezalarını soruşturmanın tamamlandığı günden itibaren 15 gün içinde **vermek zorundadırlar**. Kademe ilerlemesinin durdurulması cezasını gerektiren hallerde soruşturma dosyası, kararını bildirmek üzere yetkili disiplin kuruluna 15 gün içinde tevdi edilir. Disiplin kurulu, dosyayı aldığı tarihten itibaren 30 gün içinde soruşturma evrakına göre kararını bildirir.*

Memurluktan çıkarma cezası için disiplin amirleri tarafından yaptırılan soruşturmaya ait dosya, memurun bağlı bulunduğu kurumun yüksek disiplin kuruluna tevdiinden itibaren azami altı ay içinde bu kurulca, karara bağlanır.

Savunma hakkı:

*Madde 130 – Devlet memuru hakkında savunması alınmadan **disiplin cezası verilemez**.*

Cezai kovuşturma ile disiplin kovuşturmasının bir arada yürütülmesi:

Madde 131 – Aynı olaydan dolayı memur hakkında ceza mahkemesinde kovuşturmaya başlanmış olması, disiplin kovuşturmasını geciktiremez.

*Memurun ceza kanununa göre mahkum olması veya olmaması halleri, ayrıca **disiplin cezasının uygulanmasına engel** olamaz.*

Uygulama:

*Madde 132 – Disiplin cezaları **verildiği** tarihten itibaren hüküm ifade eder ve derhal **uygulanır**.*

*Aylıktan kesme cezası, cezanın verilmiş tarihini takip eden aybaşı **uygulanır**.*

Verilen disiplin cezaları üst disiplin amirine, Devlet memurluğundan çıkarma cezası ayrıca Devlet Personel Başkanlığına bildirilir.

Disiplin cezalarının bir süre sonra özlük dosyasından silinmesi:

*Madde 133 – Disiplin cezaları memurun özlük dosyasına işlenir. Devlet memurluğundan çıkarma cezasından başka bir disiplin cezasına çarptırılmış olan memur uyarma ve kınama **cezalarının uygulanmasından 5 sene, diğer cezaların uygulanmasından 10 sene sonra** atamaya yetkili amire başvurarak, **verilmiş olan cezalarının** özlük dosyasından silinmesini isteyebilir.*

İtiraz:

*Madde 135 –Disiplin amirleri tarafından **verilen** uyarma, kınama ve aylıktan kesme cezalarına karşı disiplin kuruluna, kademe ilerlemesinin durdurulması cezasına karşı yüksek disiplin kuruluna itiraz edilebilir.*

İtirazda süre, kararın ilgiliye tebliği tarihinden itibaren yedi gündür. Süresi içinde itiraz edilmeyen disiplin cezaları kesinleşir.

ibaresi kanun koyucu tarafından tercih edilmiştir. Ancak bu tercih bilinçli bir ayrıma dayalı bir tercih midir, yoksa kanun koyucunun kullandığı kavramlar bakımından özensizliğinin bir sonucu mudur? sorusu hala çözülmeyi beklemektedir.

657 sayılı Kanununun 125 inci maddesine ilişkin Milli Güvenlik Konseyi görüşme tutanaklarının ilgili kısmına bu konuda bir fikir verebileceği düşüncesi ile aşağıda yer verilmiştir. İlgili tutanakta;

“ORGENERAL NURETTİN ERSİN - Kınamada iki defa tekerrür olursa, ona ait bir ceza var mı?

BAŞKAN - İki defa tekerrür ederse kademe ilerlemesinin durdurulması veya maaş katı oluyor.

HAKİM TUĞGENERAL MUZAFFER BAŞKAYNAK (İhtisas Komisyonu Başkanı) - «Disiplin cezası verilmesine sebep olmuş bir fiil veya halin cezalandırılıp sicilinden silinmesine ilişkin süre içinde tekerrüründe bir derece ağır ceza uygulanır. Aynı derecede cezayı gerektiren; fakat ayrı fiil veya haller nedeniyle verilen disiplin cezalarının üçüncü uygulamasında bir derece ağır ceza verilir.» Mütemediyen artıyor ve tekerrüründe memuriyetine son verilinceye kadar gidiyor.

HAKİM ALBAY İSMET ONUR (İhtisas Komisyonu Üyesi) - Zaten o madde hükümlerine göre, kademe ilerlemesinin durdurulması hangi ölçüde verilecekse, o ölçüde maaşı kesilecektir. Tekerrüründe, kademe ilerlemesini durduran başka bir fiili işlemi halinde ise, memuriyetten çıkarılacaktır. Şimdi memuriyetten çıkarma ile ilgili bu rezerv maddede, tekerrürde aynı fiilin tekrarlanması var. öbüründe ise, üçlü hal var, yani kademe ilerlemesini durduran muhtelif nedenler vardır. ‘Bir fiilin iki kere, üç kere yapılması halinde tekerrür; kademe ilerlemesini durdurma nedeni olan başka başka hususların üç kere yapılması ise bir ağır cezadır.

İtiraz mercileri, itiraz dilekçesi ile karar ve eklerinin kendilerine intikalinden itibaren otuz gün içinde kararlarını vermek zorundadır.

İtirazın kabulü hâlinde, disiplin amirleri kararı gözden geçirerek verilen cezayı hafifletebilir veya tamamen kaldırabilirler.

Disiplin cezalarına karşı idari yargı yoluna başvurulabilir.”

BAŞKAN - Onda sekiz, on tane hal var. Bir tanesini iki defa işleyen, bir üst cezaya, ötekinde üç defa işleyen daha üst bir cezaya muhatap oluyor.⁴⁴.

ifadeleri yer almaktadır. Ancak söz konusu tutanakta yer verilen ifadelerin konumuz bakımından hukuken doğru tespitlere götürmekte yetersiz kaldığı gözlenmektedir.

Öte yandan, geçmiş sicillerin iyi olması veya başka hafifletici nedenlerle eyleme karşılık gelen ceza yerine, alt ceza uygulandığı durumlarda tekerrüre esas alınacak cezanın uygulanan ceza değil, eyleme karşılık gelen ceza olması gerektiği düşünülmektedir. Zira 125/2. maddede tekerrüre ilişkin olarak, ceza verilmesine neden olmuş fiil veya halden söz edilmektedir. Alt ceza uygulamasında ise fiile ilişkin nedenler değil faile ilişkin nedenler göz önünde tutulmaktadır. Dolayısıyla alt ceza uygulandığı durumlarda tekerrür bakımından uygulanan alt ceza değil fiile uyan cezanın esas alınması gerekmektedir⁴⁵. Nitekim Danıştay da vermiş olduğu kararlarında, iyi halin değerlendirilmesi suretiyle **bir alt ceza uygulanması halinde, uygulanan cezanın tekerrüre esas alınamayacağına** hükmetmektedir⁴⁶.

Devlet Personel Başkanlığına göre de, “657 sayılı Devlet Memurları Kanununda, disipline konu fiil veya hallerin ağırlık derecelerine göre hangileri için hangi disiplin cezasının verileceği, verilen disiplin cezasının hangi hallerde bir derece hafif olanının uygulanacağı ve disiplin cezası verilmesine sebep olmuş fiil veya halin ikinci uygulaması ile aynı derecede disiplin cezası gerektiren farklı fiil veya halin üçüncü uygulamasında fiil veya hal için öngörülen disiplin cezasının bir derece ağır olanın uygulanması yoluna gidileceği açıkça belirtilmiştir.

Bu çerçevede, Devlet memurları hakkındaki disiplin hükümlerine ilişkin tekerrürde, işlenen fiil veya halin esas alınmasının gerekeceği; ilgililerin

⁴⁴ M. G. Konseyi B : 104 12 . 5 . 1982 O : 1 MGK Tutanak Dergisi.

⁴⁵ <http://www.muglasm.gov.tr:4815/subeler/disiplinhukuk/discezzamasimivetekerur.pdf>

⁴⁶ Örneğin bkz. Danıştay 12. Dairesi, E:2008/5309, K:2011/920, K.T. 23.2.2011. (Danıştay Bilgi Bankası)

*geçmiş hizmetleri sırasındaki çalışmalarının göz önünde bulundurulması neticesinde uygulanan bir alt cezanın esas alınamayacağı değerlendirilmektedir.*⁴⁷

Bu bağlamda konumuza ışık tutabileceği düşüncesi ile Devlet Personel Başkanlığının bir muktezası üzerinde durulacaktır. Kademe ilerlemesinin durdurulması cezası tecziye edilmiş bulunan personelin, cezaların sicilden silinmesine ilişkin süre içerisinde aynı fiili bir kez daha işlemiş olması sebebiyle yapılacak işleme ilişkin vermiş olduğu söz konusu görüşünde Devlet Personel Başkanlığı, “657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 126 ncı maddesinde “Uyarma, kınama ve aylıktan kesme cezaları disiplin amirleri tarafından; kademe ilerlemesinin durdurulması cezası, memurun bağlı olduğu kurumdaki disiplin kurulunun kararı alındıktan sonra atamaya yetkili amirler il disiplin kurullarının kararına dayanan hallerde Valiler tarafından verilir. Devlet memurluğundan çıkarma cezası amirlerin bu yoldaki isteği üzerine, memurun bağlı bulunduğu kurumun yüksek disiplin kurulu kararı ile verilir. Disiplin kurulu ve yüksek disiplin kurulunun ayrı bir ceza tayinine yetkisi yoktur, cezayı kabul veya reddeder. Ret halinde atamaya yetkili amirler 15 gün içinde başka bir disiplin cezası vermekte serbesttirler. Özel kanunların disiplin cezası vermeye yetkili amir ve kurullarla ilgili hükümleri saklıdır.” denilmektedir.

Mezkur Kanunun 128 inci maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarında da “Kademe ilerlemesinin durdurulması cezasını gerektiren hallerde soruşturma dosyası, kararını bildirmek üzere yetkili disiplin kuruluna 15 gün içinde tevdi edilir. Disiplin kurulu, dosyayı aldığı tarihten itibaren 30 gün içinde soruşturma evrakına göre kararını bildirir. Memurluktan çıkarma cezası için disiplin amirleri tarafından yaptırılan soruşturmaya ait dosya, memurun bağlı bulunduğu kurumun yüksek disiplin kuruluna tevdiinden itibaren azami altı ay içinde bu kurulca, karara bağlanır.” hükümleri yer almaktadır. 132 nci maddesinin birinci fıkrasında ise “Disiplin cezaları verildiği tarihten itibaren hüküm ifade eder ve derhal uygulanır.” denilmektedir.

---

⁴⁷ 17 sayılı bülten, 45. Sayfa, 22 Eylül 1999.

Öte yandan, 657 sayılı Kanunun 133 üncü maddesinin birinci fıkrasında “Disiplin cezaları memurun siciline işlenir. Devlet memurluğundan çıkarma cezasından başka bir disiplin cezasına çarptırılmış olan memur uyarma ve kınama cezalarının uygulanmasından 5 sene diğer cezaların uygulanmasından 10 sene sonra atamaya yetkili amire başvurarak, verilmiş olan cezaların sicil dosyasından silinmesini isteyebilir.” denilmekte, 125 inci maddesinin ikinci fıkrasında da “Disiplin cezası verilmesine sebep olmuş bir fiil veya halin cezaların sicilden silinmesine ilişkin süre içinde tekerrüründe bir derece ağır ceza uygulanır...” hükmü yer almaktadır.

Ayrıca, 17.9.1982 tarih ve 8/5336 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulmuş bulunan Disiplin Kurulları ve Disiplin Amirleri Hakkında Yönetmeliğin 11 inci maddesinin birinci fıkrasında “Disiplin kurulları kademe ilerlemesinin durdurulması cezası ile ilgili işlerde soruşturma dosyasını aldıkları tarihten itibaren ... 30 gün içinde kararların verirler.” denilmekte, 12 nci maddesinin birinci fıkrasında da “Amirlerin memurluktan çıkarma cezasına ilişkin talepleri, soruşturma dosyasının memurun bağlı bulunduğu kurumun Yüksek Disiplin Kuruluna tevdiinden itibaren en geç 6 ay içinde karara bağlanır.” hükmü yer almaktadır. 15 inci maddesinde ise “...kademe ilerlemesinin durdurulması cezası atamaya yetkili amirler ve memuriyetten çıkarma cezasına ilişkin Yüksek Disiplin Kurulu Karan Kurul Başkanı tarafından en geç kararların verildiği tarih izleyen 15 gün içinde ilgililere tebliğ olunur.” denilmektedir.

Diğer taraftan, 657 sayılı Kanunun 125 inci maddesinde, hangi fiil ve hallerin kademe ilerlemesinin durdurulması cezasını, hangilerinin Devlet memuriyetinden çıkarma cezasını gerektirdiği belirtilmiş olup, 126 ncı maddesinde de, kademe ilerlemesinin durdurulması cezasının disiplin kurulu kararı alındıktan sonra atamaya yetkili amir tarafından, Devlet memurluğundan çıkarma cezasının ise amirin bu yoldaki isteği üzerine yüksek disiplin kurulu karan ile verilebileceği hüküm altına alınmıştır.

Bu itibarla, kademe ilerlemesinin durdurulması cezasının memurun bağlı olduğu kurumdaki disiplin kurulunun kararı alındıktan sonra “atamaya yetkili amir tarafından disiplin kurulunun kararı alındıktan sonra atamaya yetkili amir tarafından verilecek olması; yüksek disiplin kurulla-

rının görevleri arasında kademe ilerlemesinin durdurulması cezası verilmesine ilişkin bir hususun yer almaması; **ayrıca aynı fiil veya halin tekerrüründe fiile ilişkin cezanın değişmeyeceği ancak uygulamanın bir ağır ceza yönünde olacağı**; kademe ilerlemesinin durdurulması cezasının uygulanmasının atamaya yetkili amir tarafından sağlanacak olması ile disiplin kurulu ve yüksek disiplin kurulunun teklif edilen cezayı kabul veya reddetme dışında bir ceza tayinine yetkisinin bulunmaması ve memuriyetten çıkarma cezasının ancak yüksek disiplin kurulunca verilebilecek olması karşısında, kademe ilerlemesinin durdurulması cezası verilmesine sebep olmuş fiil veya halin cezaların sicilden silinmesine ilişkin süre içinde tekerrürü halinde, fiile karşılık gelen cezanın disiplin kuruluna teklif edilmesi, disiplin kurulunun teklif edilen kademe ilerlemesinin durdurulması cezasını kabul etmesi halinde de, ilgili hakkında 657 sayılı Kanununun 125 inci maddesinin ikinci fıkrası hükümleri çerçevesinde işlem yapılabilmesi bakımından, konunun yüksek disiplin kuruluna intikal ettirilmesi ve yüksek disiplin kurulunun karan çerçevesinde memuriyetine son verilmesi gerektiği mütalaa edilmektedir.” ifadelerine yer vermiştir⁴⁸.

Görüldüğü üzere, Devlet Personel Başkanlığına göre, **aynı fiil veya halin tekerrüründe fiile ilişkin ceza değişmemekte, ancak uygulama bir ağır ceza yönünde olmaktadır**. Bu durumda, tekerrür nedeniyle bir derece ağır ceza uygulanmakla birlikte, ilgiliye verilen ceza, tekerrüre esas fiilin karşılığı olarak kanunda belirlenen cezadır. Dolayısıyla tekerrürde kişiye verilen ceza değişmemekte, sadece bir derece ağır ceza uygulanmaktadır.

Aynı şekilde, geçmiş sicillerin iyi olması veya başka hafifletici nedenlerle eyleme karşılık gelen ceza yerine, alt ceza uygulandığı durumlarda, tekerrüre esas alınacak cezanın uygulanan ceza değil, eyleme karşılık gelen ceza olması gerektiği düşünülmektedir. Zira 125/2. maddede tekerrüre ilişkin olarak, ceza verilmesine neden olmuş fiil veya halden söz edilmektedir. Alt ceza uygulamasında ise fiile ilişkin nedenler değil faile ilişkin nedenler göz önünde tutulmaktadır. Dolayısıyla, iyi halin değerlendirilmesi suretiyle bir alt ceza uygulanması halinde de, kişiye işlemiş olduğu fiiline karşılık gelen

⁴⁸ 15 sayılı bülten, 29. Sayfa, 30 Eylül 1998.

disiplin cezası verilmekte, ancak bir derece hafif olanı uygulanmaktadır. Gerçekten, 657 sayılı Kanununun 125 inci maddesindeki “*Geçmiş hizmetleri sırasındaki çalışmaları olumlu olan ve ödül veya başarı belgesi alan memurlar için verilecek cezalarda bir derece hafif olanı uygulanabilir.*” hükmü de verilecek ceza ile uygulanacak ceza ayırımının yapılması gerektiğini göstermektedir. Zira kanun koyucu, “*Geçmiş hizmetleri sırasındaki çalışmaları olumlu olan ve ödül veya başarı belgesi alan memurlar(a)*” işlemiş olduğu fiillere karşılık kanunda belirtilen disiplin cezasının yerine bir derece hafif olan cezanın verilmesini arzu etseydi, söz konusu düzenlemedeki “*verilecek cezalarda bir derece hafif olanı uygulanabilir.*” ifadesi yerine “*bir derece hafif ceza verilebilir.*” şeklinde düzenleme getirebilirdi.

Şu halde, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 125 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “*Disiplin cezası verilmesine sebep olmuş bir fiil veya halin cezaların özlük dosyasından silinmesine ilişkin süre içinde tekrerründe bir derece ağır ceza uygulanır. Aynı derecede cezayı gerektiren fakat ayrı fiil veya haller nedeniyle verilen disiplin cezalarının üçüncü uygulamasında bir derece ağır ceza verilir.*” hükmündeki farklı ibarelerin hukuki anlam ve sonuçları bağlamında yukarıdaki açıklamalar da dikkate alındığında, acaba burada lafzen farklı ibareler kullanılmakla birlikte, aynı hukuki anlama gelecek şekilde bir hüküm getirilmek istendiği, ancak yasama organının yasa yapma tekniği ve terminolojisini kullanırken kendinden beklenen özeni göstermediği, daha genel bir ifade ile abesle iştigal ettiği söylenebilir mi? Yoksa gerçekten, cezanın verilmesi ile cezanın uygulanması, hukuki anlam ve sonuçları bakımından farklı şeyler midir? sorusu kapsamında şunlar söylenebilir:

İster tekrerrür nedeniyle bir derece ağır olan cezanın uygulanmasında, isterse iyi halin değerlendirilmesi sonrasında bir derece hafif cezanın uygulanmasında; aslında kişiye işlemiş olduğu fiile karşılık gelen disiplin cezası verilmekte, ancak kendisine uygulanan ceza duruma göre bir derece hafif ya da ağır ceza olmaktadır.

Doktrinde genel tekrerrür olarak tanımlanan durumu karşılayan “*Aynı derecede cezayı gerektiren fakat ayrı fiil veya haller nedeniyle verilen disiplin cezalarının üçüncü uygulamasında bir derece ağır ceza verilir.*”

hükmüne gelince, bu bağlamda öncelikle ilgili düzenlemenin lafzi çözümlemesine gidilecektir.

İlgili düzenlemeye göre, aynı disiplin cezasını gerektirmekle birlikte, farklı fiil veya haller nedeniyle birden fazla disiplin cezasının verilmesi ve bu cezaların üçüncü defa uygulanmasında bir derece ağır olan disiplin cezasının verilmesi söz konusudur. Ancak burada, farklı fiil veya haller nedeniyle aynı disiplin cezasının birden fazla verilmesi tek başına yeterli olmayıp aynı zamanda bu cezaların uygulanması gerekmektedir. Eğer ortada farklı fiil ve hallerin birden fazla işlenmesi halinde söz konusu fiillere karşılık gelen ceza yerine iyi halin değerlendirilmesi kapsamında daha hafif ceza uygulanmışsa; ya da kanunda öngörülen ceza verilmiş olmakla birlikte af gibi nedenlerle verilen ceza uygulanamamışsa, bu cezaların tekerrüre esas alınması söz konusu olamaz. Zira kanun koyucu bakımından farklı fiil ve haller nedeniyle aynı disiplin cezasının verilmesi gerek ancak yeter şart olmayıp, söz konusu cezanın uygulanması da gerekmektedir. Yani, ilgili fiil veya hale karşılık kanunda öngörülen ceza verilmemiş ya da verilse bile farklı nedenlerle söz konusu ceza uygulanamamışsa, bir derece ağır cezanın verilmesi söz konusu olamaz.

D. TEKERRÜRE BAĞLI AYLIKTAN KESME VE KADEME İLERLEMESİNİN DURDURULMASI CEZASI UYGULANMASI VE BUNA BAĞLI HAK YOKSUNLUĞU SORUNU

Yukarıda ifade edildiği üzere, aylıktan kesme ve kademe ilerlemesinin durdurulması disiplin cezası, ilgili cezayı gerektiren fiillerin yanı sıra, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 125 inci maddesinin ikinci fıkrasındaki, disiplin cezası verilmesine sebep olmuş bir fiil veya halin yeniden işlenmesine dair tekerrür (özel tekerrür) hükmüne dayalı olarak da uygulanabilmektedir. O nedenle disiplin hukukunda tekerrür müessesesi ve buna bağlanan sonuçların aylıktan kesme ve kademe ilerlemesinin durdurulması disiplin cezalarına bağlı hak yoksunluklarına bakan yönü üzerinde durulacaktır.

Bu çerçevede, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 13/2/2011 tarihli ve 6111 sayılı Kanunun 112 nci maddesi ile değiştirilmeden önceki

132 nci maddesinin 4 ncü fıkrasındaki “Kendilerine disiplin cezası olarak aylıktan kesme veya kademe ilerlemesini durdurma **cezası verilenler**, valilik, büyükelçilik, müsteşar, müsteşar yardımcılığı, genel müdürlük, genel müdür yardımcılığı ve daire başkanlığı görevlerine atanamazlar.” hükmü; ilgili maddenin 4 üncü fıkrasının 6111 sayılı Kanunla değiştirilmiş halindeki “Aylıktan kesme cezası ile **tecziye edilenler 5 yıl, kademe ilerlemesinin durdurulması cezası ile **tecziye edilenler 10 yıl boyunca daire başkanı kadrolarına, daire başkanı kadrosunun dengi ve daha üstü kadrolara, bölge ve il teşkilatlarının en üst yönetici kadrolarına, düzenleyici ve denetleyici kurumların başkanlık ve üyeliklerine, vali ve büyükelçi kadrolarına atanamazlar.**” hükmü dikkate alındığında, her iki düzenlemede de cezanın verilmesi esas alınmıştır. Daha doğru bir ifade ile, verilen cezaya bağlı bir hak yoksunluğundan söz edilebileceği halde, uygulanan cezaya bağlı bir hak yoksunluğu söz konusu edilmemiştir. Dolayısıyla, 132 nci maddede belirtilen görevlere atanmaya engel bir durumun olup olmadığının tespitinde, kişiye işlemiş olduğu fiile karşılık verilen ceza esas alınmalı, özel tekerrür veya iyi hale bağlı uygulanan cezaya göre sonuca gidilmemelidir.**

Özetlemek gerekirse, aylıktan kesme veya kademe ilerlemesinin durdurulması cezasını gerektiren bir disiplin fiiline karşılık verilen aylıktan kesme veya kademe ilerlemesinin durdurulması cezası 132 nci maddedeki görevlere atanmaya engel teşkil ettiği halde, daha hafif bir cezayı (örneğin kınama) gerektirdiği halde özel tekerrür nedeniyle bir derece daha ağır olarak uygulanan aylıktan kesme cezasının; ya da daha ağır bir cezayı (örneğin kamu görevinden çıkarma) gerektirdiği halde, iyi halin değerlendirilmesi suretiyle bir derece hafif olarak uygulanan kademe ilerlemesinin durdurulması cezasının, ilgililer bakımından 132 nci maddede sayılan görevlere atanmaya engel teşkil etmediği kanaatindeyiz. Bu yaklaşım, amacı aşacak şekilde aşırı biçimde lafza bağlı kalma olarak değerlendirilip eleştiri konusu edilebilirse de, kişiler bakımından hak mahrumiyeti sonucunu doğuracak bir uygulamada, kanunun lafzına sıkı sıkıya bağlı kalınmasının zorunlu olduğu, kıyas ya da genişletici yorum yöntemine burada yer olmadığı düşünülmektedir.

Aynı şekilde, 657 sayılı Kanunun ruhu esas alındığında, cezanın uygulanması için öncelikle cezanın verilmesi gerektiği, diğer bir ifade ile disiplin

hukukuna göre önce fiile karşılık gelen cezanın verildiği ve sonrasında da uygulandığı, dolayısıyla verilme ile uygulanmanın birbirinden ayrı düşünülmemeyeceği iddiasının da, sadece işlenen fiile karşılık verilen cezanın uygulanması bağlamında geçerli olup, fiilin kanundaki karşılığı olan cezanın yerine özel tekerrür ya da iyi halin değerlendirilmesi suretiyle daha ağır/daha hafif cezanın uygulanmasında geçerli kabul edilemeyeceği kanaatindeyiz. Gerçekten, gerek özel tekerrürde gerekse iyi halin değerlendirilmesinde, işlenen fiilin niteliği ve kanunda buna bağlanan ceza değişmediği için kişiye verilen ceza, fiiline kanunda karşılık gelen ceza olup, sadece duruma göre bir derece hafif ya da ağır olanı uygulanmakla birlikte kişinin özlük dosyasında verilen ceza ne ise ona yer verilmesi ve uygulanmasa da sadece o cezaya bağlanmış dolaylı sonuçların ortaya çıkması gerekir. Dolayısıyla, 657 sayılı Kanunun 132 nci maddesi uyarınca belli görevlere atanamama hak yoksunluğu, sadece 125 inci maddede aylıktan kesme ve kademe ilerlemesinin durdurulması cezasını gerektiren fiil ve haller bakımından söz konusu olabilecektir, özel tekerrür ya da iyi hale bağlı bir derece ağır ya da bir derece hafif ceza olarak uygulanan aylıktan kesme ve kademe ilerlemesinin durdurulması cezasına bağlı atanamama hak yoksunluğundan söz edilemeyecektir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Öğretide benimsenen ikili ayrıma göre özel tekerrür ve genel tekerrürün oluşması için aranan şartlar ve buna bağlanmış hukuki sonuçlar yukarıda ele alınmıştır. 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 125 inci maddesinin ikinci fıkrasındaki “*Disiplin cezası verilmesine sebep olmuş bir fiil veya halin cezaların özlük dosyasından silinmesine ilişkin süre içinde tekerrüründe bir derece ağır ceza uygulanır. Aynı derecede cezayı gerektiren fakat ayrı fiil veya haller nedeniyle verilen disiplin cezalarının üçüncü uygulamasında bir derece ağır ceza verilir.*” hükmünün, özel tekerrüre karşılık gelen “*Disiplin cezası verilmesine sebep olmuş **bir fiil veya halin** cezaların özlük dosyasından silinmesine ilişkin süre içinde **tekerrüründe** bir derece ağır ceza uygulanır.*” kısmında “cezaların tekerrüründen” değil, disiplin cezalarının verilmesine sebep olmuş bir “fiil veya halin” tekerrürü halinden bahsedilmiştir. Aynı fıkranın genel tekerrüre karşılık gelen “*Aynı derecede cezayı gerektiren fakat ayrı fiil veya haller nedeniyle verilen **disiplin***

cezalarının üçüncü uygulamasında bir derece ağır ceza verilir.” hükmünde ise, aynı disiplin cezasının üçüncü uygulaması tekrüre esas teşkil etmektedir. Dolayısıyla özel tekrürde fiil veya halin tekrürü söz konusu iken, genel tekrürde cezaların tekrürü esas olup, kanunda belirtilen aynı disiplin cezasını gerektiren fiiller nedeniyle üç disiplin cezası verilmesi ve söz konusu cezaların aynen uygulanması gerekmektedir.

Öte yandan, özel tekrür halinde, Devlet Personel Başkanlığının da belirttiği üzere, *aynı fiil veya halin tekrüründe fiile ilişkin ceza değişmemekte, ancak uygulama bir ağır ceza yönünde olmaktadır.* Bu durumda, tekrür nedeniyle bir derece ağır ceza uygulanmakla birlikte, ilgiliye verilen ceza, tekrüre esas fiilin karşılığı olarak kanunda belirlenen cezadır. Dolayısıyla tekrürde kişiye verilen ceza değişmemekte, sadece bir derece ağır ceza uygulanmaktadır.

Genel tekrür halinde ise, *“Aynı derecede cezayı gerektiren fakat ayrı fiil veya haller nedeniyle verilen disiplin cezalarının üçüncü uygulamasında bir derece ağır ceza verilir.”* hükmü gereğince, aynı disiplin cezası, ilgili cezayı gerektiren farklı fiiller nedeniyle verilmesi ve aynen uygulanması söz konusu olmakla birlikte, üçüncü defa uygulama sonrasında kişiye uygulanan cezanın bir derece ağır disiplin cezası verilmektedir.

Dolayısıyla özel tekrürde verilen ceza değişmemekte sadece bir derece ağır uygulanmakta iken, genel tekrürde fiile karşılık gelen cezalar uygulanmakta ancak üçüncü defa uygulanması halinde bir derece ağır olan disiplin cezası verilmektedir. Konuyu somutlaştıracak olursak, özel tekrür bağlamında örneğin kınama cezasını gerektiren bir fiilin ikinci defa işlenmesi halinde kişiye yine kınama cezası verilmekle birlikte, bir derece ağır olan aylıktan kesme cezası uygulanırken; genel tekrür bağlamında örneğin kınama cezasını gerektiren farklı fiiller nedeniyle verilen ve uygulanan ceza kınama cezası olmakla birlikte, kişiye aylıktan kesme cezası verilmektedir. Bu son durumda, verilen aylıktan kesme cezası uygulanacak mıdır? sorusu gündeme gelebilir. Kanaatimizce üçüncü defa kişiye kınama cezası uygulandığı için aynı fiil nedeniyle hem doğrudan kınama cezası hem de tekrüre bağlı aylıktan kesme cezasının uygulanması hukuken doğru olmayacaktır. Dolayısıyla kişiye tekrüre bağlı daha ağır bir ceza verilse bile, söz konusu

cezanın uygulanmaması, sadece ilgilinin özlük dosyasında yer alması gerekir. Ayrıca, “*Aynı derecede cezayı gerektiren fakat ayrı fiil veya haller nedeniyle verilen **disiplin cezalarının üçüncü uygulamasında bir derece ağır ceza verilir.***” hükmü uyarınca tekerrüre bağlı aylıktan kesme cezası verilmesi halinde bu durum, ilgilinin 657 sayılı Kanununun 132 nci maddesi bağlamında belli yöneticilik görevlerine atanmasına engel oluşturabilecektir.

Kaynakça

- Akın**, Engin, “Yeni Ceza Sistemine Göre Suçta Tekerrür”, Yaklaşım Dergisi, S. 159, Mart 2006.
- Ardalı**, Çetin, “Müeccel Cezalarda İçtima ve Tekerrür”, AD. 1944/16.
- Ardalı**, Çetin, “Müeccel Cezalarda Tekerrür ve İçtima Hakkında Bir Tavzif ve Bir Dilek” AD. 1945/6, s. 577-582.
- Ardalı**, Çetin, “Tekerrürde Cezanın Çekilmiş Olması Şart Değil mi?” AD. 1944/12, s. 1009-1013.
- Artuk**, Mehmet Emin-**Gökçen**, Ahmet-**Yenidünya**, A. Caner, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 3. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2007.
- Aslan**, Zehreddin, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu’na Göre Disiplin Suç ve Cezaları, İstanbul 2001.
- Aygün**, Gökçen, Kademe İlerlemesinin Durdurulması Cezası, Gazi Üniversitesi SBE Kamu Hukuku Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2006.
- Aygün**, Nevzat, “TCK’da Tekerrür (81-83) ve Tecil (Sil-95)”, AD. 1987/6, s. 39-55.
- Bayraklı**, Hasan Hüseyin-**Bozdağ**, Ahmet, “Türk Ceza Hukukunda ve Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür (Afyonkarahisar Örneği)”, Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi (C.X, S II, 2008), s. 375-396, http://www.iibfdergi.aku.edu.tr/pdf/10_2/19.pdf
- Bayramoğlu**, Reşad, “Tekerrürde Cezanın Çekilmiş Olması Şart mıdır, Değil midir?”, AD. 1944/ 12, s. 1002-1008.
- Centel**, Nur-**Zafer**, Hamide-**Çakmut**, Özlem, Türk Ceza Hukukuna Giriş, 3. Bası, Beta Yayınevi, İstanbul 2005.
- Demirbaş**, Timur, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 4. B., Ankara 2006.
- Diril**, Ziya, “Tekerrür Hükümlerinin Tatbiki İçin Tekerrüre Esas Tutulan Cezanın Çektirilmiş Olması Şart mıdır?”, AD. 1945/3 s. 229-231.
- Disiplin Cezalarında Zamanaşımı ve Tekerrür, www.muglasm.gov.tr:4815/subeler/disiplinhukuk/discezzamasimivetekerrur.pdf

- Donay**, Süheyl, Türk Ceza Kanunu Şerhi, Beta Yayınevi, İstanbul 2007.
- Dönmezer**, Sulhi-**Erman**, Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, Beta Yayınevi, 12. Bası, İstanbul 1999.
- Erem**, Faruk-**Danışman**, Ahmet-**Artuk**, Mehmet Emin, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınevi, Ankara 1997.
- Erem**, Faruk, “Tekerrür Hakkındaki Kanun Hükümlerinin Tetkiki”, AÜHF.M., 1945/2-3, C. 11.
- Gökçen**, Ahmet, “Türk Ceza Hukuku’nda Tekerrür”, Kamu Hukuku Arşivi Dergisi, Eylül 2003.
- Gökkoyun**, Uğur, “Teori ve Uygulamada Tekerrür”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1996.
- Hafizoğulları**, Zeki, Cezanın Tayin Edilmesi, Ceza Hukuku El Kitabı, 1. B., İstanbul 1989.
- Kamer**, Vehbi Kadri, “Mükerrir Suçluluğa Sosyolojik Bakış”, Adalet Dergisi, Yıl:2013, Sayı:45, s. 1-16.
- Karaok**, Hasan, Teşebbüs, İştirak, İçtima ve Tekerrür Hükümlerinin Tatbikatı, Elazığ 1952.
- Özbek**, Veli Özer, Yeni Türk Ceza Kanununun Anlamı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2006.
- Özbey**, Özcan, “Suçta Tekerrür ve Mükerrirlere Özgü Güvenlik Tedbirleri”, TBB Dergisi, Sayı 88, 2010.
- Öztürk**, Bahri, Ceza Hukuku ve Emniyet Tedbirleri Hukuku, 3. B., Ankara.
- Parlar**, Ali-**Hatipoğlu**, Muzaffer, “5237 Sayılı Türk Ceza Kanununun Yorumu”, C.I, Ankara 2007.
- Pınar**, İbrahim, 4483 Sayılı Kanuna Göre Memur Suçlarında İdari ve Adli Soruşturma Usulleri, Ankara 2003.
- Pınar**, İbrahim, Devlet Memurları Kanunu Şerhi ve İlgili Mevzuat, Ankara, 1999.
- Pınar**, İbrahim, Emsal İçtihatlarla Memurin Muhakemat Kanunu ve Disiplin Cezaları, Ankara 1980.

- Şen**, Ersan, Yeni Türk Ceza Kanunu'nun Yorumu, C. 1, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2006.
- Tan**, Hadi, "Tekerrür Hükümlerinin Tatbiki İçin Cezanın Çekilmiş Olması Şarttır", AD. 194514, s. 336-345.
- Tan**, Hadi, "Yine Tekerrür Meselesi", AD. 1945/8.
- Taner**, Tahir, Ceza Hukuku, -Umumi Kısım-, 3. B., İstanbul 1953.
- Taşdemir**, Kubilay, "Suçta Tekerrür ve Esasları", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 1990/3, s. 351-360, http://portal.ubap.org.tr/App_Themes/Dergi/1990-19903-1026.pdf
- Taşkın**, Ozan Ercan, "Tekerrür", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2002.
- Türk Hukuk Lügati, TDK. 3. B. 1991.
- Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2005.
- Üzülmez**, İlhan, "Suçta Tekerrür", AÜEHFD, C. IV. S. 1-2 (2000), s. 297-319, http://hukuk.erzincan.edu.tr/dergi/makale/2000_1_15.pdf
- Üzülmez**, İlhan, "Suçta Tekerrür", AÜEHFD, C. IV. S. 1-2, (2000).
- Üzülmez**, İlhan, "Türk Hukukunda Tekerrür", (Yüksek Lisans Tezi) Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1997.
- Üzülmez**, İlhan, "Suçta Tekerrür ve Özel Tehlikeli Suçlular", Hukuki Perspektifler Dergisi, S. 04, Ağustos 2005.
- Verdi**, Bahir, "Tekerrürü Cürüm I", İÜHFM., C. VI, Sayı 39, İstanbul 1928.